

libb hegyvonulat az európai continensen, melyen a gletscherek még valaha léteztek.

Nem hagyhatom említés nélkül Lehmann úrnak azon állítását, mely szerint a Paringultól északkeletre eső hegységnek a magva granulit lenne. A Valea Satului vize, és a Sebes folyó azon hegységben veszi eredetét s görkövei közt tény, hogy számos gránitos közethömpöly is előjön, de ezek mind közönséges gránitok, gránititok, vagy pegmatitok, de granulitból igazán egyet sem találtam, pedig lehetetlen, hogy a granulit, ha csakugyan abból áll a hegy magva, ne került volna a folyók görkövei közé is. — Nagyon hihető, hogy Lehmann úr tévedett.

A szerző értekezésében pár helyen a jegyzetben a magyar-Kárpátégylet évkönyvében közzétett dolgozatom*) egyes pontjaira kritikai észrevételeket is teszem s többek között kiemeli, hogy az általam főlemlített eruptivszerű amphibólpalákat (?) nagyon problematikusnak tartja; csakhogy én nem amphibólpalákról, hanem a tömegesszerű amphibolitokról beszéltem, a mi ez idő szerint még két különböző dolog. Továbbá, hogy egy a patak görkövei közt talált gránitdarabról nem lehet következtetni a gránittelérre, mert a durvaszemű gneisz is kis darabban gránitnak látszik; arra nézve megemlítem, hogy én a gránit darabot Porcesed mellett találtam, s hogy csakugyan gránit volt és nem gneiss, még most is állítom. — A Fogarasi havasokkal szomszédos és velök összeköttetésben levő Szebeni és Szász-Sebesi havasokban a gránit, mint tudva van, igen sok helyen lép fel telér alakjában; igen közel Porcesesthez Michelsberg környékén és Val. Vaduluiban a gránit számos helyen föltalálható, nem tudom, miért ne jöhetne elő a gránit a tőszomszédos, de az Olt baloldalán fekvő Fogarasi havasokban, Boicza és Porcesed környékén is?

Dr. Primics György.

6. A ponor-ohábai két barlang. A Sztrigy felső folyásának egyik jobboldali patakja a Ponor, melynek eredete Ponor-Ohába község határán fekvő két barlangban van.

Az egyik barlang az említett község felső részéhez közel, alig 800 lépésnyi távolságra van, melyhez meredek, mondhatni életveszélyes uton juthatni el, de midőn megpillantja az ember a hatalmas nyílást, feledve

*) Bolyongások a Fogarasi havasokban. Magyarországi Kárpátégylet évkönyve. VII. évf. 1880.

minden veszélyt, siet ezéjja felé, hogy közelről bámulhassa a természet erőinek e hatalmas alkotását. A hegység, mely a falut fél köralakban veszi körül, krétakori mészkőből áll, melynek alján nyitott magának utat a patak s évezredes munkájának eredménye a barlang. A barlang szája, melyen át az aránylag nagy patak a szük völgybe jő — mely egy pár száz lépésnyi távolságra malmokat hajthat — ÉK-re fekszik és magasságához viszonyítva keskenynek mondható, mert alapján alig 8, míg közepén 10 méter széles, magasságra 50 méter hatalmas esúcsíves-alakban nyulik a függélyes sziklafalba felfelé. A barlang maga, melynek alapját siketítő zugás között mossa a víz, egy darabig É—K-re majd ÉÉK-re halad, míg vége felé ÉÉK-re tér el s körülbelül 180—190 méter hosszúságban járható a víz közepében, mely imitt amott kisebb-nagyobb tavakat képez, hogy biztos menhelyet nyújtson a fürge pisztrángoknak. A barlang vége gyorsan elszűkül s csak annyi nyílása van, melyen a hatalmas vizsugár vizesést képezve előtörhet. A barlangba a víz a hegyvonal tulsó oldalán „Lunka ponoruluj“ nevű helyen hatol bé, egy dolinaszerű nyíláson, mely a barlang szájától másfél órajárásnyira van.

A másik barlang Ponor-Ohába községétől keletre esik mélyen a hegyek között, melyhez már sokkal könnyebben járható út vezet: a patak, mely ezen barlangból kijön, egy pár kisebb-nagyobb vizesést képezve halad az út mellett. A patak a barlang előtt mintegy 200 lépésnyi hosszúságban sajátos mésztufából álló kőzetten halad, melyet én nem tartok egyébnek, mint a barlangban a víz által feloldott s utjában, a barlangon kívül lerakodott szénsavas-mésznek, melyben igen jól megkülönböztethetők a körülfekvő erdőség odasodort leveleinek hű lenyomatai, s ezen mésztufa épen oiy alkotásu, mint a borszéki források körül évenként képződő mésztufák. A mésztufa maga is itt-ott kisebb-nagyobb barlangocskákat képez. A barlang szája, melyen a víz előtör, DK-re fekszik s 20 méter magas boltíves-alakban van a meredek sziklafalba vájva, míg alján alig 5 méter széles, honnan befelé gyengén elszélesedik, mintegy előcsarnokot képezve. A barlang vége a nyílástól 55 méter távolságra van, hol a patakocská 5 méter magas vizesést képezve tör elő a sziklából.

A két barlang között a mészkő által alkotott hegységből egy rövid üledékes kőzetekből alkotott mellékhegy veszi eredetét, melyet a község lakói „Ü m b r á d“-nak neveznek s mely kővületeiért különösen a geologra nézve szerfelett érdekes. Az egész hegység főtömegét a Kréta sys-

téma Gosau emeletére igen jellemző *acteonella*-mészkö alkotja s hatalmas darabok állanak ki ezen mészköből s hengerednek le időnként az alatt tovasiető patakba. Ezen mészkösziklák az *Acteonella rotundata* nevű gasteropoda elmeszesedett maradványaiból állanak s imitt-amott egyegy *Acteonella Lamarckii*, *gigantea*, *Nerinea cincta* és *incavata* darabjait is lehet találni.

Azonban sokkal érdekesebb kővületeket tartalmaz a hegyoldalon elterülő *innoceramus* márga réteg, mely 35 foknyi dűlés alatt délről északfelé terjed, melyben levéllenyomatok- és az *Inoceramus problematicus*-son kívül számtalan másféle kővületet is találhatni. A márga réteg nagyon hasonlít a Déva mellett levő Csengő-patakban előforduló *inoceramus*-márgához, csak hogy nem oly sötét.

Dr. Tömösvári Ödön.

7. Adatok az örvényférgék ismeretéhez. A Mikrostomeák kisdéd családja összekötő s illetve átmeneti csoportot képez a Rhabdocoelák és Nemertineák között. Jól mondja Hallez, hogy a *Stenostomum* egy „*veritable Nemertien dégradé*,” a mennyiben vizedény-hurokja rudimentalis orrmánynak tekintendő. A Mikrostomeák családjából a *Microstomum* és *Stenostomum* édesvízi genusok ismereteseek. Ezek a zoologusokra nézve nem annyira anatómiai szerkezetők, mint szaporodásuk módja miatt érdekesek. S éppen a szaporodásuk ismeretében igen sok a vitás kérdés, nagy az eloszlandó homály: alig tudunk valami bizonyosat róluk, a min nem fog csodálkozni az, ki magának fogalmat szerez a szaporodási modus procedendi nyomozásával járó nehézségekről.

Annyi már régóta tudva van, hogy mind a *Microstomum*-, mind a *Stenostomum*-fajok oszlás által szaporodnak. Már a *Zoologia Danica*-ban (Müller Fr. O. 1788--1808.) mondatik a *Microstomum lineare*-ra vonatkozólag, hogy „*corpus in medio coarctatum, quasi ex duobus compositum*.” Általában véve a következő örvényférgékről ismeretes az oszlás általi szaporodás: *Catenula Lemnae*, Dugés; *Strongylostomum coeruleascens*, *Microstomum lineare*, (Oersted¹⁾; *Microstomum giganteum*, Hallez²⁾;

¹⁾ Oersted: Entwurf einer syst. Eintheilung etc. der Plattwürmer. Copenhagen. 1844.

²⁾ Hallez: Contributions a l'histoire naturelle des Turbellariés. Lille. 1879.